

En bättre miljö för kommande generationer

Miljöministeriets strategi fram till 2035

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

YM ♥
2035

Innehåll

Ympäristöministeriön itselleen määrittelemä rooli 3

Käytettävät käsitteet ja määritelmät 3

Toimintaympäristön muutoskuvaus 4

1 Det klimatnegativa Finland har hejdat förlusten av biologisk mångfald och nedsmutsningen 6

Bakgrund 7

Våra mål för 2035 8

2 Den gröna omställningen utgör grunden för tillväxt 10

Bakgrund 11

Våra mål för 2035 12

3 Livsmiljöerna och nya lösningar bidrar till en smidig vardag i alla livssituationer 14

Bakgrund 15

Våra mål för 2035 16

4 Det samhälleliga beslutsfattandet styr oss mot en grön omställning 18

Bakgrund 19

Våra mål för 2035 19

5 Vi är en ansvarstagande och uppskattad arbetsplats 22

Miljöministeriets självdefinierade roll

Miljöministeriets uppgift är att leda den gröna omställningen och skapa förutsättningar för kommande generationers välbefinnande. Vi ser till att det samhälleliga beslutsfattandet styrs av de senaste insikterna om klimatförändringen och de ekologiska villkoren.

Begrepp och definitioner

Grön omställning

Den gröna omställningen innebär en övergång till en ekologiskt hållbar ekonomi och tillväxt som inte baserar sig på överkonsumtion av naturresurser, utan bygger på lösningar som är koldioxidsnåla samt främjar cirkulär ekonomi och biologisk mångfald. Omställningen lyckas bara om man jämsides med klimatet också tar hänsyn till övriga miljö- och natureffekter, ekonomisk hållbarhet samt social rättvisa. Enligt definitionen innebär den gröna omställningen att man följer principen att inte orsaka betydande skada (Do No Significant Harm, DNSH).

Hållbarhetsomställning

Hållbarhetsomställningen innebär att små, samhälleliga förändringar inte längre räcker till för att trygga vår välfärd. Ojämlikheten i samhället, förlusten av biologisk mångfald, nedsmutsningen, klimatkrisen samt det ohållbara utnyttjandet av naturresurser är exempel på hållbarhetsutmaningar som kräver stora förändringar. För att dessa utmaningar ska kunna lösas måste tänke- och handlingssätten hos enskilda personer förändras, liksom också samhällsstrukturerna. Systemiska åtgärder krävs också i ett land som Finland, som enligt många mätare – men inte alla – ligger i toppen för hållbar utveckling.

20 § i grundlagen

Enligt grundlagen bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det allmänna ska verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön.

Beskrivning av verksamhetsmiljön: Klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald berör hela samhället

Miljöministeriets strategiska mål är att omvandla lösningarna på klimat- och miljöutmaningarna till en hörnsten för tillväxt och konkurrenskraft samt att stoppa utarmningen av naturens mångfald och överexploateringen av naturresurser. Om den gröna omställningen genomförs på rätt sätt kommer den att påskynda den strukturella omvandlingen av ekonomin, höja förädlingsvärdet, bygga ett klimatneutralt välfärdssamhälle, stärka naturens mångfald samt främja hållbart utnyttjande av naturresurserna. Finland är ett ledande land inom innovationer för rena lösningar och en betydande del av den globala efterfrågan riktar sig mot dessa lösningar.

Coronaviruspandemin och Rysslands anfallskrig mot Ukraina har på ett avgörande sätt påverkat företagets, samfundens och den offentliga sektorns verksamhetsförutsättningar i Finland och internationellt. Vår tilltro till framtiden har fått sig en törn. Det är ännu för tidigt för att kunna avgöra krisens samtliga effekter. Klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald hör dock fortfarande till de största globala kriserna som vi står inför. Finlands utsläpp minskar, men vi måste ständigt utvärdera om klimatåtgärderna är tillräckliga för att uppnå målet om att Finland ska vara klimatneutralt 2035 och klimatnegativt kort därefter. Betydande åtgärder krävs fortfarande för att hejda förlusten av biologisk mångfald före 2030.

Hur vi lyckas bekämpa klimatförändringen och anpassa oss till den samt hur vi lyckas hejda förlusten av biologisk mångfald kommer på ett avgörande sätt att påverka de kommande generationernas välbefinnande, miljöns tillstånd och den offentliga ekonomins hållbarhet på lång sikt i Finland samt ekonomin som helhet. Klimatförändringens konsekvenser berör alla sektorer och aktörer i samhället. Över hälften av all ekonomisk verksamhet är beroende av naturens mångfald.

I den gröna omställningen, som strävar efter hållbar utveckling, försäkras vi oss om en rättvis förändring. Vårt mål inom utvecklingen av boende är att trygga möjligheten till ett gott liv i alla livssituationer. Boende till rimligt pris samt rätten till närnatur och en ren miljö tillhör alla. I en klimatneutral byggd miljö förenas åtgärder som samtidigt såväl ökar produktiviteten och skapar nya konkurrenskraftiga lösningar som förbättrar välbefinnandet och försörjningsberedskapen. Städer och områden på landsbygden har olika metoder och styrkor när det gäller att utvecklas mot klimatnegativitet och naturpositivitet. Vårt mål är att den byggda miljön ska vara sund, trygg, trivsamt och klimatsmart och även utöka naturkapitalet.

Den gröna omställningen förutsätter modiga och konsekventa samhälleliga beslut. För en lyckad omställning krävs nya kompetenser och nytt samarbete inom alla sektorer i samhället. Detta gäller även oss inom den offentliga förvaltningen. Klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald ska beaktas i allt beslutsfattande inom statsrådet. Åtgärder som bromsar eller förhindrar uppnåendet av klimat- eller miljömålen ska inte vidtas om

man inte på förhand är medveten om beslutens konsekvenser. För att vi ska lyckas med detta krävs det att centrala aktörer deltar i beslutsfattandet, att det finns tillräckligt med finansiering, att samarbetet leds strategiskt och att forskningsdata och prognoser utnyttjas som stöd för beslutsfattandet. Samarbetet mellan den offentliga och den privata sektorn spelar en särskilt viktig roll. Den privata sektorn står i alla situationer för största delen av de nödvändiga investeringarna. Den offentliga sektorn gör den hållbara utvecklingsriktningen möjlig. Åtgärder på EU-nivå och internationellt skapar också förutsättningar för framgång. Förändringen måste vara rättvis ur alla befolkningsgruppers perspektiv. Lagstiftningen måste ta hänsyn till olika människogrunder samt de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

Vi skapar en bättre livsmiljö för kommande generationer. Vi bygger genom samarbete.

1

**Det klimatnegativa
Finland har hejdat
förlusten av biologisk
mångfald och
nedsmutsningen**

Bakgrund

Att bekämpa klimatkrisen och hejda förlusten av biologisk mångfald och nedsmutsningen hör till vår tids största globala utmaningar. *Dessa kriser måste angripas parallellt, eftersom de kräver allt kraftigare gemensamma lösningar.* Klimatet kommer enligt uppskattningar att bli upp till 2–6 grader varmare i Finland före utgången av århundradet om man inte lyckas vända utvecklingen. Samtidigt fortsätter utarmningen av naturen. Klimatförändringen samt de förändringar i livsmiljön och den nedsmutsning som förorsakas av människans verksamhet har betydande konsekvenser för växt- och djurriket. I de arktiska områdena värms klimatet upp till och med fyra gånger snabbare än på planeten i genomsnitt. Klimatförändringens konsekvenser berör hela samhället. Omställningen till ett klimatnegativt välfärdssamhälle är en central förutsättning för hållbar tillväxt. Klimatförändringen ökar väderbelastningen på konstruktionerna och infrastrukturen. Förändringar i väder- och vattenförhållandena påverkar exempelvis översvämningarnas tidpunkt och antal, torrperioder, markens tillstånd, erosion och bärighet. Förändringarna ökar också utsläppen av näringsämnen och skadliga ämnen i sjöar och vattendrag och i Östersjön. Den biologiska mångfalden har också betydande hälso- och andra effekter.

Den biologiska mångfalden och naturens goda tillstånd minskar de skador som klimatförändringen orsakar naturtyperna, arterna och bevarandet av ekosystemtjänsterna. Åtgärderna för att bekämpa klimatförändringen kan i sin tur antingen hejda eller påskynda artdöden och förlusten av den biologiska mångfalden. Nedsmutsningen påverkar både den biologiska mångfalden och bekämpandet av klimatförändringen. För att man ska kunna åtgärda de underliggande orsakerna till den helhet som omfattar klimatkrisen, förlusten av biologisk mångfald och nedsmutsningen, måste man sluta överkonsumera naturresurser och ersätta fossila bränslen med utsläppsfria lösningar. Övergripande förändringar krävs såväl inom ekonomin, tekniken och förvaltningen som i människors beteende. De utsläpp och olägenheter som orsakas av vår konsumtion måste kraftigt begränsas. Vid sidan av de nationella åtgärderna behövs ett bindande samarbete internationellt och inom EU samt multilaterala miljöavtal.

Våra mål för 2035

De ömsesidiga kopplingarna mellan klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och nedsmutsningen har identifierats och problemen ska lösas gemensamt.

Klimatuppvärmningen måste hejdas, den biologiska mångfalden upprätthållas och miljöförstörelsen förebyggas för att man ska kunna trygga livsförutsättningarna på jorden. Arbetet med att hejda klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och nedsmutsningen har blivit vardag, de politiska åtgärderna har samordnats och blivit en del av de stora beslutsprocesserna – i synnerhet utvärderingen av ekonomiska konsekvenser. Det behövs samordning mellan förvaltningsområdena, forskningsdata, konsekventa politiska åtgärder och internationellt samarbete. När de politiska åtgärderna (lagstiftning, budgetar, ekonomiska styrmedel) planeras, utvärderas vid sidan av de ekonomiska effekterna också åtgärdernas effekter på klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald. Inom lagstiftningen och det ekonomiska systemet har man upplöst de strukturer som upprätthåller eller stöder en fossil ekonomi och istället infört styrmedel och incitament som tar hänsyn till planetens bärkraft. I olika strategier och planer på statsrådsnivå görs en genomgående analys av hur de åtgärder som föreslås i dem påverkar hejdandet av klimatförändringen och den biologiska mångfalden. Naturlagen har stärkt sektoröverskridande åtgärder för att hejda förlusten av biologisk mångfald och förbättra naturens tillstånd. I det naturpositiva Finland har förlusten av biologisk mångfald hejdats, naturens mångfald håller på att återhämta sig och människornas handlingar ökar mångfalden. Den biologiska mångfalden har ett egenvärde som man insett och värnar om. Skyddet av den biologiska mångfalden har ett ekonomiskt värde, och på statsrådsnivå tillämpas ekosystemredovisning som stöd för beslutsfattandet. Utnyttjandet av naturresurser har anpassats till naturens bärkraft, cirkulär ekonomi är den förhärskande ekonomiska modellen och ekologisk kompensation tillämpas. Finland har för egen del uppnått de globala och de EU-specifika biodiversitetsmålen. Det nationella nätverket av naturskyddsområden är heltäckande och sammankopplat så att minst 30 procent av land- och vattenarealen är skyddad på olika sätt. De återställande och naturvårdande åtgärder som behövs för att trygga arterna och naturtyperna har vidtagits. Finland har aktivt bidragit till att den biologiska mångfalden har stärkts globalt tack vare skyddsåtgärder, naturbaserade lösningar och användning av naturresurser med hänsyn till planetens gränser.

Målet om klimatneutralitet har uppnåtts, Finland är klimatnegativt.

Upptaget av växthusgaser överskrider utsläppen och utsläppen av växthusgaser har minskat med minst 70 procent jämfört med 1990. Detta har krävt konsekventa, genomgripande beslut samt förändringar i både lagstiftningen och det ekonomiska systemet som främjar hållbarhetsomställningen samt samarbete inom alla sektorer. Arbetet tar hänsyn till att de åtgärder som hejdar klimatförändringen inte ska orsaka betydande skada för den biologiska mångfalden. EU:s utsläppshandel har utvidgats och priset på kol styr konsumtionen bort från användningen av fossil energi. De strukturella förändringarna har genomförts på ett socialt hållbart sätt. Till exempel har prisökningen varit förutsägbar och kontrollerad på

ett sätt som inte oskäligt har påverkat livets grundförutsättningar. Finland bär sitt ansvar för globala utsläpp genom att minska utsläppen från konsumtion med hjälp av reglering och incitament. Målen för den internationella klimatpolitiken har uppnåtts, och vid sidan av Finland uppnår även andra länder målen om klimatneutralitet och mångfald. Som en del i det internationella samarbetet har Finland skärpt åtgärderna för att minska utsläppen av kortlivade ämnen som driver klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald, såsom svart kol.

Skadliga utsläpp kommer inte ut i miljön, marken, luften eller vattendragen. Miljöriskerna är under kontroll.

Diffus belastning från jordbruket, effektivare markanvändning, utsläpp i luft eller vattendrag, klimatförändringen och kemikalisering försämrar inte längre miljös, markens och vattendragens tillstånd. De hotar inte naturen och skadar heller inte användningen av vattendrag och rekreation. De skadligaste kemikalierna har förbjudits och ersatts av trygga metoder. Materialåtervinningen skapar inga olägenheter och avfallshanteringen orsakar inga utsläpp. Utsläpp i miljön och naturen har förebyggts med hjälp av ekonomiska, juridiska och informativa styrmedel. Plastföroreningarna har minskat märkbart genom ett internationellt bindande avtal och nationella åtgärder. Finland har uppnått de globala målen om kemikalie- och avfallshantering och främjat deras genomförande globalt sett. Finland är känt för vattendragens och Östersjöns goda tillstånd och vattenkvaliteten. Vattendragen och Östersjön har uppnått ett gott tillstånd och den biologiska mångfalden i vattendragen har tryggats. Miljöriskerna i industrin och i annan verksamhet är under kontroll. Tillståndet för miljön, marken och grundvattnet är gott och belastningen och riskerna som hotar dessa har minskat. Man tillämpar alltid den bästa tillgängliga tekniken. Ansvarsfördelningen och handlingsmodellerna vid miljöskador är tydliga.

Utvecklingen av samhällena förebygger förlusten av biologisk mångfald och begränsar klimatförändringen

Samhället kan hantera de risker som hänförs till klimatförändringen, förebygga förlusten av biologisk mångfald samt anpassa sig till och förbereda sig på förändringar i klimatet och deras konsekvenser. Dessa faktorer beaktas i utvecklingen av samhällena, i varje skede från planering till genomförande, vid sidan av den sociala hållbarheten. Den byggda miljön utvecklas så att samhällsstrukturen är funktionell, sund och trygg, vardagen är smidig och belastningen på klimatet och naturen så liten som möjligt. Klimatförändringens effekter på den byggda miljön har identifierats och man har förberett sig på dessa i områdesanvändningen och i byggandet. I planeringen betonas den urbana naturens betydelse och mångfald, närnaturens tillgänglighet samt kopplingen mellan grön- och vattenområden.

2

Den gröna omställningen utgör grunden för tillväxt

Bakgrund

För att lösa klimat- och naturkrisen krävs en genomgripande förändring i användningen av naturresurser samt betydande investeringar i den gröna omställningen. Ekonomin måste vara hållbar med tanke på användningen av naturresurser och man måste frånga fossila bränslen. Den gröna omställningen styr och möjliggör i allt högre grad finansiering och investeringar samt den offentliga sektorns verksamhet. Lösningarna främjar också självförsörjningsgraden och därigenom försörjningsberedskapen och den övergripande säkerheten. Under de kommande 10–15 åren inleds investeringar i den gröna omställningen för tiotals miljarder euro i Finland. För företagen öppnar den gröna omställningen upp betydande nya affärsmöjligheter på den globala marknaden. Det är viktigt att säkerställa den offentliga förvaltningens resurser att stödja den gröna omställningen under de 15 kritiska år som följer. Handavtrycksidén, dvs. att generera positiva klimat- och natureffekter genom att utveckla exempelvis klimatneutrala tekniska innovationer eller affärsinnovationer, är en konkurrensfördel och ett strategiskt val för många företag. Finland hör till de intressantaste innovationsländerna vad gäller hållbara lösningar för den gröna omställningen och man bör understödja denna positiva utveckling också i framtiden. Finansmarknaden identifierar redan investeringar som står i strid med den gröna omställningen bland annat i prissättningen av risker samt genom reglering.

Den gröna omställningen är förknippad med stora utmaningar med tanke på hållbar användning av naturresurserna. En förändring som genomförs okontrollerat ökar den ohållbara användningen av både förnybara och icke förnybara naturresurser. I fortsättningen måste vi finna en lösning på hur vi kan hejda klimatförändringen utan att belastningen på naturen och användningen av naturresurser ökar. Det avgörande är hur det växande energibehovet ska täckas och de råvaror som behövs för den gröna omställningen ska produceras och hur långt de kan vidareförädlas i Finland. Konkurrens om råvaror hotar uppstå mellan olika industribranscher eftersom det inte finns någon helhetsbild av vilka råvaror som behövs i framtiden. Resurseffektiviteten inom olika branscher har förbättrats men den inhemska materialkonsumtionen per person hör fortfarande till de största i Europa. För att genomföra den gröna omställningen måste man med mindre resurser skapa fler produkter och tjänster med ett högre mervärde. Detta betyder en omställning till ett klimatnegativt och naturpositivt samhälle som bygger på cirkulär ekonomi. Byggandet spelar en avgörande roll i den gröna omställningen eftersom det förbrukar 50 procent av naturresurserna. Användning av byggnaderna förbrukar i sin tur 40 procent av energin. Därför är fastighets- och byggnadsbranschens åtgärder inom energieffektivitet, koldioxidsnålhet, intelligenta lösningar och cirkulära lösningar av stor betydelse.

Våra mål för 2035

Lösningarna för den gröna omställningen är en motor för Finlands ekonomi.

Vi har uppnått klimatneutralitet genom tekniker, investeringar och styrmedel som samtidigt ger ekonomiska fördelar, minskar utsläppen av växthusgaser, främjar den biologiska mångfalden och ökar naturkapitalet som utgör grunden för ekonomin samt tryggar välfärden. Vi har frångått fossila bränslen och det tillhörande energiberoendet, och de nya lösningarna och investeringarna har också ökat självförsörjningsgraden vad gäller energi samt försörjningsberedskapen. De politiska åtgärderna, såsom incitament, begränsningar och styrmedel, inriktas så att de stöder utvecklandet av allt bättre tekniker och affärsmodeller. Stöd som är skadligt för miljön har omformats så att de stöder den gröna omställningen. Finland är ett land som lockar internationella investeringar. Företagen innehar en nyckelroll i den gröna tillväxten, men det behövs också förändringar i den privata konsumtionen och inom den offentliga sektorn. Den offentliga sektorns åtgärder har samordnats på ett bättre sätt speciellt inom ekonomi-, natur-, klimat-, miljö- samt närings- och innovationspolitiken.

Den gröna omställningen stärker naturkapitalet och försörjningsberedskapen.

Den ekonomiska tillväxten bygger på koldioxidsnåla lösningar som främjar den cirkulära ekonomin och den biologiska mångfalden och tar hänsyn till den sociala hållbarheten. Vi är medvetna om den globala bristen på och osäkra tillgången på naturresurser, och finansieringssystemet räknar in riskerna i priserna. Den offentliga sektorn är en föregångare när det gäller att styra ekonomin och verksamheten mot en grön omställning i enlighet med hållbarhetskriterierna. Omställningen genomförs så att den samtidigt främjar tillväxten av naturkapitalet. Den gröna omställningen har tagits i anspråk för att stödja försörjningsberedskapen: energisjälvförsörjningsgraden och korta leveranskedjor garanterar förutsättningarna för störningsfri hållbar tillväxt och välfärd. Den globala befolkningstillväxten och befolkningens ökande välstånd påverkar inte längre användningen av naturresurser direkt. Miljön är starkt närvarande i människans förändrade världsbild och värderingar. Ny teknik och nya tjänster underlättar val som är gynnsammare för miljön. Ekologisk kompensation tillämpas.

Den cirkulära ekonomin är en integrerad del av ekonomin och naturresurserna används enligt planetens bärkraft.

Lösningar inom cirkulär ekonomi genererar ett betydande mervärde och ny affärsverksamhet. Användningen av naturresurser har minskat så att den totala konsumtionen av primära råvaror i Finland 2035 inte överstiger 2015 års nivå. Graden av cirkulär ekonomi för Finland har fördubblats jämfört med 2015. De sinande och allt dyrare icke-förnybara naturresurserna, digitaliseringen samt olika styrmedel har skapat en stor marknad för återvunna produkter och tjänster inom cirkulär ekonomi. Det finns en efterfrågan på hållbart producerade alternativ av förnybara råvaror. Prissättningen

på kol motsvarar – tack vare EU:s åtgärder och internationellt bindande åtgärder – de miljöolägenheter kol orsakar. Användningen av icke-förnybara naturresurser har minskat och användningen av förnybara naturresurser har anpassats till EU:s bevarandemål. Användningen av naturresurser utvärderas regelbundet utifrån planetens bärkraft. Avfallsmängden har minskat jämfört med i dag, och återvinning och återanvändning har avancerat till en ny nivå. Av samhällsavfallet återvinns minst 57 procent, liksom även 65 procent av det bioavfall som ingår, redan före utgången av 2027. Plasten cirkulerar i form av högklassig råvara. Den cirkulära plastekonomin har slagit igenom i Finland. Fossila råvaror sparas och ersätts effektivt med biobaserade råvaror. Materialåtervinningen inom byggbranschen i Finland stöder så långt som möjligt målen för cirkulär ekonomi och hejdandet av klimatförändringen. Finland är en eftertraktad partner i det internationella samarbetet kring cirkulär ekonomi samt hållbar utveckling och tillverkning.

Fastighets- och byggbranschens produktivitet förbättras, byggnadernas livscykel är koldioxidsnål och materialeffektiv.

Utvecklingen av en funktionell, säker och hållbar byggd miljö har skapat konkurrenskraftiga lösningar samt ökat välfärden och försörjningsberedskapen. Lagstiftningen har i allt högre grad styrt mot koldioxidsnålhet, cirkulär ekonomi samt ökad produktivitet. Byggbranschens konkurrenskraft har förbättrats genom tekniker som stöder den gröna omställningen, ökar energieffektiviteten och minskar användningen av naturresurser. Förändringen har också påskyndat utvecklingen av produkter, tekniker, tjänster och förfaranden som hejdar klimatförändringen och stöder koldioxidsnålhet, och de tillämpas på bred front. Exportpotentialen inom branschen har utnyttjats. Byggnader används under hela sin livscykel och deras användningsändamål ändras för att motsvara behoven vid respektive tidpunkt. Mängden tomma lokaler har minskat. Byggmaterial återvinns på ett effektivare sätt och återanvänds oftare. Byggnadernas och lokalernas cirkulära ekonomi, miljö- och kostnadseffekter, energieffektivitet och rimliga energiförbrukning samt intelligenta teknik utgör en integrerad del av planeringen, genomförandet och användningen. Lösningarna i anslutning till dessa utvecklas genom nya samarbetsformer. Miljöeffekterna styr nybyggnation och ombyggnad samt det planmässiga underhållet av byggnaderna. Byggnaderna är material- och energieffektiva, och intelligent teknik förbättrar deras funktionalitet. Byggnadernas egen energiproduktion används för att tillgodose deras energibehov. Byggnaderna och deras teknik planeras för att kunna anpassas och användas länge.

3

Livsmiljöerna och nya lösningar bidrar till en smidig vardag i alla livssituationer

Bakgrund

De globala kriserna har ytterligare framhävt boendets, naturens och närmiljöns betydelse för en smidig vardag. Tre fjärdedelar av en finländares klimatavtryck härstammar från boende, trafik och mat. FN:s mål för hållbar utveckling är att garantera trygga och hållbara städer och samhällen. En högklassig byggd miljö gör att invånarna trivs och vardagen är smidig, utan att naturen utarmas. Mångfalden av levnadssätt och den multilokala livsstilen ökar. Omvälvningarna i arbetslivet, multilokaliteten och mångfalden av familjer, boendets förändrade roll och fritidsbehoven ställer nya krav på såväl områdesanvändning, bostadsplanering som funktionell livsmiljö. Närnaturens betydelse ökar.

Digitaliseringen och globaliseringen stärks och behöver styras i en hållbar riktning. Urbaniseringen och regionernas differentiering fortsätter också i framtiden och förändringen i befolkningsstrukturen är synlig. I synnerhet andelen mycket gamla personer ökar, och andelen över 65-åringar ökar med uppskattningsvis cirka 250 000 personer på tio år. De äldres boendelösningar berör en stor befolkningsgrupp, men lösningarna ökar funktionaliteten och trivselen i boende- och livsmiljön också för andra befolkningsgrupper. Den regionala differentieringen delar upp Finland i regioner med ökande och minskande befolkning. I de olika regionerna behövs olika åtgärder för att kunna garantera en smidig vardag och ett gott boende för alla och samtidigt uppnå målen för klimatet och den biologiska mångfalden.

I de växande regionerna och områdena ska tillväxten styras så att den är hållbar på alla sätt. I de regioner där befolkningen minskar identifierar man lösningar som framhäver områdets särdrag och stöder livskraften. En sund och trygg miljö som stöder en smidig vardag och invånarnas möjligheter att påverka skapar grunden för ett övergripande välbefinnande. Målet är att förutsättningarna för välfärd ska överföras från en generation till följande. Boende som motsvarar behoven i den aktuella livssituationen främjar möjligheterna till ett gott liv.

Våra mål för 2035

Kommunerna, städerna och regionerna skapar förutsättningar för en hållbar livsstil.

Region- och samhällsstrukturen utgör grunden för befolkningens välbefinnande samt näringslivets verksamhets- och utvecklingsförutsättningar. Både städer och landsbygdsområden drar nytta av sina styrkor på vägen mot klimatnegativitet. Förändringen behöver stöd i form av en flexibel och smidig planering av områdesanvändningen. Den byggda miljön är sund, trygg, klimatsmart och utökar även naturkapitalet. Fungerande förbindelser har skapat nya möjligheter för samarbete mellan olika regioner. Urbaniseringen och multilokaliteten kan fortsätta sida vid sida. Landsbygdens tätorter och byar, som stöder regionernas särart och kulturmiljö, utgör ett fungerande servicenät som stärks av multilokaliteten i sina olika former. I städerna planeras verksamheterna i första hand inom samhällsstrukturen invid goda kollektivtrafikförbindelser, på ett sätt som samtidigt stöder uppnåendet av målen om klimatneutralitet och biologisk mångfald. Multilokaliteten har också skapat nya möjligheter att minska differentieringen av regionstrukturen. Lösningarna och tjänsterna för mobilitet och boende samt digitaliseringen stöder en smidig vardag överallt så att människor och tjänster har möjlighet att röra sig utan utsläpp. Stadsregionernas planer och deras genomförande har samordnats över kommun- och regiongränserna. Metropolområdets möjligheter som källa till ekonomisk tillväxt samt främjare av miljömässig och social hållbarhet har utnyttjats, och mellan staten och kommunerna fungerar ett effektivt tvärsektorielt partnerskap som stöds av avtalsförfaranden. Tack vare detta uppstår nya innovationer, digitala lösningar och tekniker. Finlands kompetens inom stadsutveckling har stärkt genomförandet av FN:s stadsutvecklingsagenda globalt sett och understött partnerländernas och städernas utveckling till klimatneutrala samhällen för cirkulär ekonomi.

Det finns tillräckligt med bostäder för olika befolkningsgrupper och de motsvarar invånarnas behov.

Bostadslöshet förekommer inte. Förutsättningarna för ett gott boende har tryggats och bostadsmarknaden tillhandahåller tillräckligt med olika boendelösningar. Ett tillräckligt bostadsutbud och statens stödåtgärder ökar utbudet av boende till rimliga priser. Allt fler har möjlighet att få en bostad som motsvarar behoven och den önskade boendeformen. Förutsättningarna för bostadsproduktionen granskas i förhållande till de olika regionernas utvecklingsbehov. Den statsstödda bostadsproduktionen till rimligt precis är speciellt viktig i tillväxtcentra. Genom att producera bostäder som motsvarar behoven och utveckla stadsplaneringen och kvaliteten på närmiljön har man förebyggt differentiering mellan bostadsområden. Invånarna har goda möjligheter att påverka sitt boende och sin närmiljö. I utvecklingen av städerna satsar man på en smidig vardag och på att städerna är socialt hållbara, trivsamma och stöder mångfald. Differentieringen har hejdat både inom städerna och mellan olika regioner i Finland, och bostadslöshet förekommer inte. Bostadsbeståndet byggs om på ett flexibelt sätt så att det motsvarar de föränderliga behoven och kraven på tillgänglighet. Bostadsförhållandena motsvarar den åldrande befolkningens behov.

Den byggda miljön stöder människornas välbefinnande och relation till naturen och bidrar till en smidig vardag.

Den byggda miljön konstrueras och underhålls på ett sätt som bevarar en sund, trygg och trivsamt livsmiljö. Utvecklingen har gett upphov till konkurrenskraftiga lösningar samt ökat välbefinnandet, den biologiska mångfalden och den nationella resiliensen. Man klarar av att använda och planera stadsrummet så att det möjliggör en trivsamt och urban livsstil. Tillgängligheten har beaktats och tjänsterna har förbättrats. Tack vare nya tekniker och god planering minskar omgivningsbullret och mängden luftburna partiklar. Tillgången till närliggande vattendrag, rent vatten och ren luft samt övrigt som anknyter till de grundläggande behoven har tryggats. Utsläppen och de luftburna partiklarna har minskat. Man har fäst särskild uppmärksamhet vid närnaturens tillgänglighet i den byggda miljön och samtidigt stärkt naturens ekosystemtjänster. Möjligheterna för olika befolkningsgrupper att vistas i naturen har förbättrats och människans relation till naturen har stärkts ytterligare. Naturområden – både stadens grönområden, friluftsområden och nationalparker – används allt mer för rekreation.

Att göra hållbara val är lätt och lockande och det finns ekonomiska incitament för det.

Finländarnas genomsnittliga klimatavtryck har halverats och den privata konsumtionens miljöeffekter har minskat avsevärt. Informationsstyrningen stöder hållbara val. Det är enkelt, attraktivt och ekonomiskt smart att minska på konsumtionen och göra de val som är bäst för miljön. Sorteringen av hushållsavfall och återanvändningen av saker är effektiv. Förändringen har påskyndats med hjälp av skattereformer för den gröna omställningen. Den högklassiga stadsplaneringen och byggnationen har bidragit till att minska boendets klimatavtryck och stärkt den biologiska mångfalden i närmiljön. Kunskap om de hållbara valens positiva effekter på individens eller hushållets hälsa och ekonomi främjar en omställning och minskning av konsumtionen. Finländarna är friskare eftersom levnadsvanorna har blivit hållbarare. Den växande miljömedvetenheten gör gång, cykling och övriga sunda och ekologiska val populärare.

4

**Det samhälleliga
beslutsfattandet
styr oss mot en grön
omställning**

Bakgrund

För att hållbarhetsomställningen och den gröna omställningen ska lyckas, behövs nya kompetenser och samarbete inom alla sektorer i samhället, också förvaltningen. Hållbarhetsomställningen förutsätter att vi fäster uppmärksamhet vid delaktighet, finansiering, samarbete och utnyttjande av information. Även EU:s och de internationella åtgärdernas genomslag och genomförande har en stor betydelse. Den gröna omställningen måste vara rättvis. Omställningen kräver följdriktighet i det samhälleliga beslutsfattandet och i lagstiftningen. Besluten måste ta hänsyn till olika grupper av människor samt de grundläggande och mänskliga rättigheterna. För att finländarna ska ta till sig de långsiktiga målen behövs nya metoder för deltagande som kan öka acceptansen för åtgärderna. Klimatförändringen och att hejda förlusten av biologisk mångfald hör till mänsklighetens största utmaningar. Därför kan man inte låta bli att fatta beslut bara för att de påverkar samhällets olika delsektorer och människogrupper på olika sätt.

Våra mål för 2035

Lagstiftningen och förvaltningsstrukturerna stöder en hållbar förändring.

Miljön beaktas i allt beslutsfattande inom statsrådet. Åtgärder som främjar klimat- och miljömålen genomförs under utvärdering av beslutens konsekvenser. Lagstiftningen och andra styrmedel möjliggör en grön omställning samt de nya verksamhetsmodeller och innovationer som den kräver. Även i förhandsbedömningen av lagstiftning fästs alltmer uppmärksamhet vid klimat- och miljöeffekter. Lagstiftning och övriga styrmedel samordnas effektivare än förut. Styrningen anger de ekologiska villkoren för verksamheten. Man tillämpar ett mångsidigt och effektivt urval av metoder, vilka omfattar juridiska och ekonomiska styrmedel, informationsstyrning samt olika lösningar som baserar sig på samarbete mellan staten och privata aktörer. Planeringen av styrmedlen är konsekvent och långsiktig och grundar sig på bästa möjliga tillgängliga forskningsdata.

För att investeringarna och genombrottet i den gröna omställningen ska kunna främjas på ett målmedvetet sätt, har man gjort betydande ändringar i miljöförvaltningens ämbetsstruktur och verksamhet. Ändringar har också gjorts i kommunernas sätt att producera tjänster. Struktureringen av statens miljöuppgifter motsvarar behoven. Alla miljöuppgifter inom regionförvaltningen (tillstånds-, rådgivnings- och tillsynstjänster) produceras av en myndighet med riksomfattande behörighet och regional närvaro. Alla statliga miljötjänster produceras enligt samserviceprincipen. Den riksomfattande myndigheten vidareutvecklar lagstiftningen om samservice gällande miljöförfaranden. En strukturell omvandling har varit oundviklig för att påskynda investeringarna i den gröna omställningen och uppnå målen för klimatet och den biologiska mångfalden. Omvandlingen har gjort tillståndsprocesserna smidigare, tryggt högklassiga tjänster och säkerställt att aktörer bemöts på ett enhetligt sätt.

Samarbetet mellan den privata och den offentliga sektorn styr kapitalen och åtgärderna för grön omställning.

De nuvarande miljöutmaningarna kan inte lösas enbart med offentlig finansiering, utan det krävs betydande satsningar från privata aktörer. Inom den offentliga förvaltningen behövs ett nytt tvärsektorielt tänkande för att på bästa sätt kunna dra nytta av de nya finansieringskanalerna i anslutning till den gröna omställningen och påskynda nödvändiga investeringar. Den gröna omställningen har krävt nya redskap inom budgetekonomin. Ekonomiska styrmedel (principen att inte orsaka betydande skada, taxonomin för hållbar finansiering, *green budgeting*) fungerar också som hjälpmedel i regleringen. De stöder hållbarhetsomställningen generellt och bidrar exempelvis till att identifiera skadliga stöd eller skatter. Målet är att alla statens ram- och budgetförslag ska bedömas på förhand enligt kriterierna för den gröna omställningen. Genom de statliga åtgärderna stärker man samtidigt målen för klimatet och den biologiska mångfalden, den offentliga ekonomins hållbarhet och försörjningsberedskapen, dvs. skapar hållbar tillväxt och sysselsättning. Stöd som är skadliga för miljön har omformats så att de stöder den gröna omställningen, och beskattningen, incitamenten och stöden har inriktats bättre för att möjliggöra hållbarhetsomställningen. Statens ekonomiska stödåtgärder uppmuntrar koldioxidsnåla och välfärdsfrämjande lösningar i utvecklingen av samhället. De offentligt ägda finansieringsorganisationerna och finansieringsinrättningarna finansierar systematiskt klimat- och miljöåtgärder, och projekt som är skadliga för miljön stöds inte utan ett medvetet val. Olika aktörer kan identifiera klimat- och naturkonsekvenserna av sina beslut och har kopplat dem till sina strategier, vilket också beaktas i styrningen. De växande möjligheterna för EU-finansiering i den gröna omställningen har identifierats och utnyttjats. Med stöd från EU har man kunnat inleda omfattande investeringar i den gröna omställningen och fördela riskerna. För att skapa en gemensam lägesbild utvärderas åtgärderna inom den gröna omställningen allt mer i samarbete mellan olika aktörer.

Miljöinformation och digitalisering utnyttjas effektivt i beslutsfattandet – informationen styr den gröna omställningen och konsumtionsvalen

Finland följer upp livsmiljöns och miljöns tillstånd med hjälp av den bästa kunskap som finns tillgänglig i världen. Den digitala tekniken och satelliterna producerar uppföljningsdata om miljöns tillstånd på ett allt mer heltäckande, effektivt och kostnadseffektivt sätt och dessa data fungerar som referens för företag. Uppföljningen av miljöns tillstånd är mångsidig och de data som produceras är interoperabla, öppna, enkelt tillgängliga för användaren, maskinläsbara och digitalt säkra. Samma data matas in i systemen endast en gång och informationen rör sig smidigare mellan olika myndigheter. Forskningen i den byggda miljön, naturmiljön och klimatet är internationellt sett högklassig, dess finansiering är tryggad och den stöds av stark forskningsinfrastruktur. Digitaliseringen av processerna för den byggda miljön och andra miljödata är välutvecklad. Dataströmmarna flödar säkert under hela sin livstid och möjliggör ny affärsverksamhet. Mervärde har skapats genom att öppna upp information och gränssnitt för företag, sammanslutningar, förvaltningen och individer samt utifrån dem skapa gemensamma plattformar som också används för kommersiella ändamål. Data har använts både för planering av den byggda miljön och exempelvis för byggnaders energieffektivitet eller i bedömningen av utsläppsminskningar. Ministeriet

deltar i samhällsdebatten med klara och konsekventa budskap som bygger på bästa möjliga forskningsdata och utredningar. Informationsproduktionen stöder det politiska beslutsfattandet och hjälper till att skapa en bild av de olika alternativens konsekvenser på ett övergripande sätt.

Finlands inflytande inom EU och internationellt är proaktivt och resultatrikt.

Finland kommer att uppnå det globala handlingsprogrammet för hållbar utveckling som godkändes av FN 2015, Agenda 2030, och de tillhörande 17 målen för hållbar utveckling före 2030. Globalt sett har Finland ökat genomslagskraften och konsekvensen genom att stärka den internationella miljöförvaltningen och dess institutioner, främja verkställandet av multilaterala miljöavtal och miljöprocesser samt öka deras synergier. Finland är en aktiv aktör inom Europeiska unionens miljöpolitik och utövar ett allt mer proaktivt inflytande för att främja den gröna omställningen inom EU samt avväger också unionens helhetsintressen. Finland stödjer EU:s mål om att stimulera den gröna omställningen samt främja den biologiska mångfalden och dess hållbara användning. Finland bygger ett rättvist samhälle som är mer resilient mot kriser och enhetligare än förut, i enlighet med FN:s mål om hållbar utveckling, biodiversitetskonventionen och Parisavtalet. Som en del av EU:s ställningstagande ser vi till att våra ståndpunkter får politisk tyngd i FN:s beslutsfattande. Via politiskt påverkansarbete skapar vi också föregångsmarknader samt nya innovationer i hela världen. Vi är en uppskattad samarbetspartner samt en främjare av och föregångare inom ambitiös miljö- och klimatpolitik i det regionala miljösamarbetet mellan de nordiska länderna, i den arktiska regionen, Barentsregionen och i Östersjöområdet samt inom bilateralt samarbete med strategiskt viktiga partner. Som land är Finland större än sin storlek inom internationell miljöpolitik.

En rättvis omställning bereds i växelverkan med det civila samhället och berörda grupper.

Allmänheten och intressentgrupperna hörs noggrant om sina bekymmer och önskemål i olika projekt. Endast på så sätt blir den gröna omställningen rättvis. Ministeriet bereder ärendena öppet och intressentgrupper och allmänheten kan delta på det sätt som är passande och ändamålsenligt för dem i olika skeden. Ministeriet har gedigen kompetens inom inkludering och verksamhetsutvärdering. Ändringarna motiveras på ett begripligt sätt. Öppenheten ökar acceptansen för sådana kontroversiella åtgärder som är nödvändiga för att genomföra den gröna omställningen. Särskilt uppmärksamhet fästs vid att höra och inkludera utsatta grupper (till exempel samer, barn och unga, äldre och personer med funktionsnedsättningar) samt vid jämställdhet mellan könen. Vid beslutsfattandet identifieras, utvärderas och beaktas konsekvenserna, så att de kan lindras i synnerhet för de allra mest utsatta. Det är viktigt att unga får information om miljöfrågor och klimatförändringen på lika villkor. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid beredskapen att stödja de unga i att hantera känslor i anslutning till klimatförändringen och vid att stärka miljöfostran.

5

**Vi är en
ansvarstagande
och uppskattad
arbetsplats**

Den främsta förutsättningen för att genomföra strategin är att vi är en ansvarstagande och uppskattad arbetsplats för nuvarande och framtida medarbetare på miljöministeriet.

För att uppnå detta satsar vi på verksamhetskulturen, kompetens och välbefinnande i arbetet samt ledarskap och chefsarbete:

1 • Vår verksamhetskultur är lösnings- och samarbetsinriktad, öppen och smidig.

Vår verksamhetskultur präglas av lösnings- och samarbetsinriktning samt öppenhet, vilket syns i beredningen av ärenden och i beslutsfattandet. Vi bygger fungerande partnerskap för att uppnå våra mål och stärka vår genomslagskraft. Vi utvecklar ständigt sätten att involvera våra partner och dela bästa praxis. Vi reagerar förutseende och smidigt på förändringar i omvärlden. I vår verksamhetskultur uttrycker vi tydligt att målen och uppgifterna är gemensamma för oss. Vår gemenskapskänsla bygger på gemensamma erfarenheter och aktiviteter. Vi förbättrar ständigt vår verksamhet. Vi tar hand om varandra och stöder varandra, ingen lämnas ensam. En tydlig och öppen intern kommunikation stöder de gemensamma framgångarna, och den uppskattade platta hierarkin underlättar vårt arbete. Vi utnyttjar smidigt olika arbetsredskap både i vår interna växelverkan och i den externa kommunikationen. Vi är stolta över våra framgångar och över vad vi gör på MM!

2 • Vår personal mår bra och är kompetent och motiverad.

Personalens välbefinnande stöds av tydliga och rätt dimensionerade mål och uppgifter, som erbjuder lämpliga utmaningar och möjlighet att utveckla kompetensen samt att lyckas. Detta stöds av en öppen och uppmuntrande arbetsgemenskap, där man också kan diskutera svåra frågor, samt chefsarbetet, som systematiskt leder välbefinnandet i arbetet. Var och en av oss har sin egen roll i att skapa välbefinnande i arbetet för sig själv och för arbetsgemenskapen. För att upprätthålla och utveckla vår uppskattade sakkunskap behöver vi både erfarna sakkunniga och sakkunniga i början av sin karriär. Vår kompetens byggs upp via ministeriet, miljöförvaltningen och våra partner. Vid kompetensutvecklingen betonas både sakkunskap och yrkesmässiga metafärdigheter. Vi uppmuntrar personalens rörlighet speciellt på statsrådsnivå och inom miljöförvaltningen.

3 • Ett coachande ledarskap säkerställer • att vi uppnår våra gemensamma mål.

Vårt ledarskap och chefsarbete utövas via mål och uppgifter. Med hjälp av ett coachande arbetsgrepp motiverar vi personalen att lära sig och möjliggör lärande. Vi vill uppmuntra till ett arbetssätt där man är förutseende, gör modiga val och fungerar som vägvisare i förändringen. Vi inriktar och prioriterar ministeriets ekonomi- och personalresurser i enlighet med målen i strategin. Vi styr personalens kompetensutveckling så att vår kompetens skapar förutsättningar för att genomföra strategin. Vi främjar ett kunskapsbaserat beslutsfattande och ett smidigt verkställande av besluten interaktivt i samarbete med miljöförvaltningen och intressentgrupperna. Vi uppskattar ett nätverksbaserat arbetssätt. Vårt ledningssystem stöder genomförandet av strategin och skapar tydliga strukturer för ledarskap.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment